Trích Kinh Pháp Cú - Tinh Cần giữa Phóng Dật (Tịnh Minh)

Kinh Pháp Cú — các bản dịch & giảng giải

BuddhaSasana budsas.net Chuyển sang dạng PDF bởi Thế Giới Phật Giáo .org (quốc tế)

Dhammapada Sutta (Khuddaka Nikaya - Sutta Pitaka)

Tinh Cần Giữa Phóng Dật Tịnh Minh

Thuở nọ có hai Tỳ kheo lãnh thọ chủ đề thiền quán của đức Thế Tôn rồi lui về rừng khổ hạnh tu tập. Sáng sớm hôm đó, một vị mang củi ra, chuẩn bị lò than chu đáo để suốt canh một đêm đó ngồi sưởi ấm tán dóc với các chú Sa di và các chú điệu, thôi thì bàn tán đủ thứ: chuyện trong chùa ngoài ngõ, chuyện thiện nam tín nữ, chuyện xuất gia hoàn tục, chuyện giải thoát trầm luân, chuyện cải trang khất thực, chuyện giả danh sa môn, chuyện nghe kinh ngủ gục v.v... các chú Sa di và các chú điệu cứ há mồm ra nghe thầy nhận xét và luận chuyện phiếm mà không biết chán.

Trong khi vị Sa môn kia thì nhất tâm quán niệm, hạ thủ công phu. Thấy pháp hữu của mình phí phạm giờ giấc một cách oan uổng, thầy ngỏ lời nhắc nhở: -- Thưa thầy, xin thầy đừng giận nghe! "Trung ngôn nghịch nhĩ " đó. Thấy thầy đêm đêm ngồi chơi tán gẫu uổng quá. Thời giờ qua mau mà thầy. Vả lại "Thị phi chỉ vị đa khai khẩu". Nói nhiều thì lỗi nhiều. Chê khen nhiều thì tâm hồn mình bị rối rắm. Đức Thế Tôn từng dạy:

"Vậy đó A Tu La
Xưa nay đều thế cả,
Ngồi im bị đả phá,
Nói nhiều bị người chê,
Nói ít bị người phê,
Không ai không bị trách,
Trên trần thế bộn bề!" (Pháp Cú 227)

Phân tích, mổ xẻ, phê bình, chỉ trích thì dễ lắm, nhưng bắt tay vào việc, âm thầm hành đạo, mang lại lợi ích cho mình cho người, cho hiện tại và cho tương lai thì khó khăn vô cùng. Đúng là:

"Khó thay sống khiêm tốn,
Thanh tịnh tâm vô tư
Giản dị đời trong sạch
Sáng suốt trọn kiếp người" (Pháp Cú 245)

Tỳ kheo mà buông lung cẩy thả, lộng ngữ phóng tâm, lững thững qua ngày thì nhất định phải đắm chìm khốn khổ. Không thể dùng xảo ngôn lợi khẩu mà lường gạt ân đức của Phật Tổ tôn sư. Chỗ huynh đệ thâm giao, xin huynh tha cho những lời thắm thiết".

Động lòng tự ái, vị Sa môn giải đãi buông lời hờn mát: -- Ôi! Phật pháp nhiệm mầu, thậm thâm vi diệu, tám vạn bốn ngàn pháp môn. Ông tu ông đắc, bà tu bà đắc, hơi đâu mà bận tâm đến gia phong đạo nghiệp của người khác! Xin cám ơn thầy.

Thấy mình chưa đủ sức cảm hóa thân hữu, vị Sa môn tinh chuyên cần mẫn liền nhập từ bi quán, cất bước hành thiền và đi vào chánh định.

Sau canh tán dóc bên lò lửa, vị Sa môn thích ba hoa đi vào cùng lúc với vị Sa môn tinh tấn, đã xả thiền và vào am riêng của mình. Lát sau, thấy vị sư tinh tấn nằm ngủ, vị giải đãi đến thả giọng đâm hông: -- Ủa! Thầy lành thọ yếu chỉ thiền tông của chư Phật để rồi vào rừng ăn no ngủ kỹ như vậy à! Thầy không chuyên tâm tỉnh thức, nội quán thanh lương nữa sao?

Nói xong, sư về phòng nằm đánh một giấc ngon lành tới sáng. Còn sư tinh tấn thì canh ba thức dậy, quán niệm thiền hành, và sau một thời gian nỗ lực tu tập, thầy chứng quả A La Hán, đầy đủ thần thông diệu dụng, trong khi sư ba hoa kia thì mãi lún sâu vào nếp sống buông lung phóng dật.

Sau giai đoạn ẩn tu trong rừng khổ hạnh, hai sư bèn cùng về thăm đức Thế Tôn, cung kính đảnh lễ Ngài rồi ngồi sang một bên. Đức Thế Tôn đáp lễ trong niềm hoan hỷ và ngỏ lời thăm dò: -- Ta tin là các thầy đã nỗ lực trong nếp sống tinh tấn tu hành. Ta tin là các thầy đã thành tựu đạo nghiệp.

Vị sư phóng túng đáp: -- Bạch đức Thế Tôn, làm sao thầy ấy có thể được gọi là tinh chuyên cần mẫn! Từ khi xa đức Thế Tôn, thầy ấy chỉ biết trưởng dưỡng sắc thân, ngủ nghỉ thoải mái.

-- Còn thầy thì sao? Đức Thế Tôn hỏi.

-- Con ấy à! Bạch Đức Thế Tôn, sáng sớm con đem củi ra chuẩn bị một lò than tươm tất để đêm đêm ngồi sưởi ấm và luận chuyện Đông Tây chứ không ngủ.

-- Thầy đã hoang phí thời giờ trong buông lung thất niệm mà gọi là chuyên tâm thiền định sao? Đức Thế Tôn nói. Thầy đã lầm hạnh nỗ lực tinh cần với tính buông lung cẩu thả. Thầy biết đấy, trong cuộc so tài, con tuấn mã bao giờ cũng bỏ xa con ngựa hèn.

Ngài đọc kệ:

-- "Tinh cần giữa phóng dật
Tỉnh thức giữa ngủ mê
Người trí như tuấn mã
Bỏ xa con ngựa hèn." (Pháp Cú 29)

Chân thành cám ơn anh Nguyễn Quang Trung đã có thiện tâm giúp đánh máy lại bài viết nầy (12/1997).

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.